

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. nr. 36 (Helsing. Fakter m.v.)

Fylke: Buskerud

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Ådal

Emne:

Bygdelag: Vikersøstside

Oppskr. av: Thor Thorsen

Gard: Løkka

(adresse): Sperillen

G.nr. 13 Br.nr. 17.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Målføre i Ådal varierer meget fra det ene bygdelag til det annet. Det jeg her skal anføre gjeller talemåten og dermed også faktene i Vikersøstside. Jeg har dette, deles fra egen erfaring, deles etter uttalelser fra min mor som er over 70 år gammel, og er født og oppvokset i denne del av Ådal.

Ja, og Nei, ble såvel i eldre tid som i vår tid, gjerne markeret ved at man samtidig med sit "ja", også bukket med hodet. Ved uttalelsen "nei", ristet man på hodet. Flere hadde også den vane at man ved uttrykket "nei", også slo ut den ene hånd.

Ådølingen har ikke, og har aldrig hatt, den vane å hilse på folk man ikke kjente.

En gammel regel i Ådal har vært, at når en bedre situert person møtte en arbeider som fra før av var kjente, så skulle arbeidøren hilse først.

Når to menn møttes, så var gjerne emne disse snakket om. Veiret, arbeidsforholdene, om alle hjemme var bra friske. o. s. v. Kvinnene drøftet sine hjemmelige gjøremål.

Nå, som i gammel tid, er praksisen den at man skal hilse. prest og embedsmenn ved å ta av seg hatten eller luen. forøvrig hilser man kun med et bukk.

Håndhilsing er lite benyttet i Ådal ved vannlig

møte på veier m.v.

Derimot så hilser man alltid med håndhilsning i selskaper, selv om det er nereste granne, og disse har vært i sammen tidlige på dagen.

Det forekomm også i Ådal i tidlige år at en arbeider som kom til en større eiendomsbesitter, måtte stå med luen under armen inntill vedkommende arbeidsgiver kunneta i mot. Dette er i midlertid helt avlagt i vår tid.

Man hilste på samme måte både i hverdags, -og høytids- antrekk.

Kvindene hadde det gjerne med å klappe hverandre på skulderen når disse møttes, troligt for å markere et sers godt vennskap.

Folkets tilknytning til kirken har alltid vært sterkt preget i Ådal. Ved klangen av kirkeklokkene, så stoppet alltid folk opp som i høytid, selv om disse drev i arbeide. Når likferder bde møtt, så gikk man alltid tilside for disse. De inntok da en stilling med bøiet hode, likesom de holdt sit hodeplagg i hånden,

De mest brukte hilsemåter var i gammel tid:

"Gudag" (gjerne gjentatt to ganger) Hilsningen:

Gomorn, eller gumorn, ble i gammel tid aldrig benyttet. I vår tid sier man gjerne kort og godt: "Morn" Hilsningsmåten "God middag", er aldrig benyttet av Ådølingene, derimot er denne måte for hilsing ikke fremed i vår tid på grunn av innflyttede folk som nå har fast bopel i vår bygd.

Om aftenen hilste man gjerne med: "Guefta", eller kort og godt "Efta", eller også "Gukvell".

Min mor kan også fortelle at et eldre folk i hennes barndom, gjerne sa: "Gudag da". når disse skulle gå etter en visit. I vår tid benyttes ofte også hilsningsmåten "Adjø".

Hilsningsmåten: "Morn a", blir gjerne benyttet om

aftenen når en person skal gå. Derimot benytter man aldrig hilsmåten: "gu kvell", om dagen.

I vår tid benytter man gjerne hilsmåten: Morn, - hele døgnet. både når vedk. kommer, og går.

I gammel tid var det vannlig at man hilste med ordet: "signe arbeidet", "signe maten". Derimot er disse ord lite i bruk i vår tid.

Et annet ord som ble noe benyttet i gammel tid var:

"Velkømmen i møte". Det var kun skjeldene gjester som ikke hadde vært på stedet på en god tid, som ble møtt ute på tunet. Gjesten hilste da gjerne på den møtende ute på tunet, og verten (eller den som møtte ute på dennes vegne) gikk forann å satte opp døra (eller dørene) og slapp gjesten foran seg inn. Gjesten gjentokk ikke sin hilsmåten på den møtende, men nøyte seg mee å hilse med hånden på de som var tilstede inne.

Når en person skulle tale med husfaren alene, så stilte han da dette spørsmål: "Je sku jenne få snakke på to manns hand me de je?".

Dette med å banke på døren før man gikk inn, var lite benyttet i gammel tid, derimot er denne skikk meget utbredt i vår tid.

Den bankende får da gjerne en av disse svar:

"Kom", "Stig på", eller, "Versego". Var det en fremmed, så stod denne gjerne ved døren med hatten (lua) i hånden til han ble anmodet å sette seg eller gå fram på.

En kjenning gikk gjerne av seg selv frem å fant seg en stol, eller et annet sete. I gammel tid var det gjerne en "Slabenk" plassert på kjøkenet. Denne ble ofte benyttet som sete. Hatten (lua) ble gjerne tatt av da vedk. besøkende fikk lukket døren.

Min mor forteller at man i hennes barndom, alltid tok et klæde å tørket av stolen når en skjelden fremmed kom på besøk.

8535

~~En hel~~

En helt fremænd.ble gjerne hilst med et spørgende "Gudag".I velkomshilsningen lå det gjerne: Hva ønsker den karen? Selv om ikke dette ble uttrykket med ord.

Innbudte gjester ble gjerne hilset vekommen på den her nevnte måte på bred Ådals dialekt.

" Nei så artig at du ville koma te oss i dag da, velkommin ska du vara".

Ved hverdagsbesøk når gjesten gikk,så var det gjerne skikken at denne ved sin avgang sa:

" Di får ha takk før nå.o.s.v.Han fikk da gjerne til svar:" I likemåde,eller: Ingen årsak,Du har itte no å takke før-o s.v.

Skikken med å kysse hverande til avskjed.ved hilsner.m.v.var,og-er lite utbredt i Ådal.

I en mindre utstrekning ble dette benyttet blandt rikfolk,og helst da blandt kvinner,men mannfolk gjør ikke bruk av denne form for hilsing.

Dette med å kysse på hånden.kysse seg selv på hånden.o.s.v.er ikke,og har ikke vært utbredt i denne del av Ådal.Derimot er det(og har alltid vært) vannlig at en mor kysset sit lille barn. Det foekom også at enkelte gnidde næse med sine barn. Dette med "å ta nesen" til barna har vært,og er meget i bruk i hele Ådal.Dette ble foretatt ved at man tok nesen til barnet med "klypen",så satte man tommelfingeren mellom peke og langfingeren,og barna måtte da bryne nesen sin mot tommelfingeren for å få satt næsen på plads.

"Godkjake",ble mest benyttet blandt kjerestefolk.

Uttrykket" til lykke",eller"lykke til",ble mest benyttet når en person skulle utføre noe av betydning. I fødselsdagselskap.Barnedåp.konfirmasjon m.v. brukte(og bruker) man gjerne uttrykket", Gratulerer med dagen.gratulerer med den minste.

gratulerer med voksen gutt(datter) o.s.v.

Uttrykket "kondolerer", er lite benyttet i gammel tid i Ådal. I vår tid er det derimot meget benyttet.

i Ådal praktiserer man (og har alltid praktisert) at man etter en begravelse har et festlig samvær, avdødes nærmeste pårørende forestår dette. Ved bordet så holler da presten en kort minnetale over den avdøde, deretter takker en av avdødes nærmeste både presten, og de øvrige deltakere, denne takk går gjerne ut på at vedkommendetaler uttrykker sin og slektens glæde ved all den ære som er vist disse ved avdødes bortgang. o.s.v.

Uttrykket "Du", og "De", aldrig "I", eller "jer", heller ikke nytter man i denne del av Ådal uttrykket "han eller ho. i stedet for "du eller De. men derimot sier man gjerne: " Han Ola sø, i garn eller ho Mari sø, i garn. Eller: " Nå kommer han Ola te oss, je ser, nepå veien", o s.v.